

PATIENTSIKKER UDDANNELSE

Kortlægning af patientsikkerhed på de danske sundhedsfaglige uddannelser

FORORD

Vi ved i dag at utilsigtede hændelser sker i behandlingen af patienter, og at disse hændelser ofte er forårsaget af komplekse arbejdsgange, der er påvirket af et væld af faktorer i den kliniske dagligdag. Denne realitet stiller krav til fremtidens sundhedspersonale, der udover at have en faglig viden om behandling og pleje skal sikres kompetencer, der er med til at højne patientsikkerheden i det danske sundhedsvæsen.

Studerende for Sikre Patienter gennemførte i marts 2015 et review af de danske sundhedsfaglige uddannelsers studieordninger med det formål at belyse, i hvilken grad patientsikkerhed indgår som et obligatorisk element i uddannelserne.

Studerende for Sikre Patienter er et tværfagligt netværk for studerende, der arbejder for et sundhedsvæsen, hvor patienten er i centrum. Med netværket ønsker vi at påvirke fremtidens sundhedspersonale og bidrage til en kultur, hvor det er naturligt at tale om f.eks. utilsigtede hændelser, lære af dem og derigennem fremme patientsikkerheden.

Undersøgelsen blev gennemført med finansiel støtte fra Dansk Selskab for Patientsikkerhed.

Studerende for Sikre Patienter
Juni 2015

FORMÅL

Undersøgelsen kortlægger, hvor meget patientsikkerhed fylder på de danske sundhedsfaglige uddannelser, som det er angivet i de respektive uddannelsers studie- og

uddannelsesordninger. Formålet er at opnå viden om, på hvilke sundhedsfaglige uddannelser og i hvilken grad patientsikkerhed indgår som et obligatorisk element.

METODE

UDDANNELSERNE

Uddannelser tilknyttet et sundhedsvidenskabeligt fakultet på et dansk universitet med henblik på arbejde med patientinddragelse, blev medtaget i undersøgelsen. Det samme gælder for de sundhedsfaglige uddannelser på professionshøjskoler eller erhvervsskoler.

I alt blev identificeret 76 sundhedsfaglige uddannelser fordelt på 53 universitets-, 8 professionsbachelor- og 15 erhvervsuddannelser. Bachelor- og kandidatuddannelser inden for samme fag indgik som to separate uddannelser, da de betragtes som selvstændigt afrundede uddannelsesforløb.

En oversigt over uddannelserne listet efter uddannelsesinstitutioner findes i Appendix

STUDIE- OG UDDANNELSESORDNINGER

For at belyse i hvilken grad patientsikkerhed indgår på de danske sundhedsfaglige uddannelser, blev der taget udgangspunkt i, hvad der eksplicit fremgik af de officielle studie- eller uddannelsesordninger, som beskrevet på uddannelsesinstitutionernes hjemmesider i marts 2015. Ifølge bekendtgørelsen for bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne [1], bekendtgørelse for professionsbacheloruddannelser [2] og bekendtgørelse

for erhvervsuddannelser [3] skal en studie- og uddannelsesordning indeholde en faglig profil, som beskriver den viden, de færdigheder og kompetencer den studerende opnår.

Hver enkel universitetsuddannelse har en selvstændig studieordning som er lokal bestemt. For universitetsuddannelserne indgår derfor én studieordning pr. uddannelse for hvert universitet. Professionsuddannelsernes studieordning og erhvervsuddannelsernes uddannelsesordninger har med små variationer mellem uddannelsesinstitutionerne samme opbygning og indhold. For disse uddannelser indgår én studie- eller uddannelsesordning pr. type uddannelse uanset placering i landet.

Der blev ikke taget kontakt til uddannelsesinstitutionerne for at afklare eventuelle tvivlsspørgsmål. Der er dermed i undersøgelsen ikke taget højde for, hvad der implicit kan indgå af undervisning i patientsikkerhed i kurser eller praktikophold, som ikke beskrives i studie- eller uddannelsesordningerne.

Studie- og uddannelsesordningerne behandles ikke yderligere særskilt, hvorfor de under et benævnes studieordninger i resten af rapporten.

KATEGORISERING AF UDDANNELSER

Studerende på sundhedsfaglige uddannelser ender i mange forskellige stillinger efter endt uddannelse, og disse stillinger kan have forskellige snitflader til patientsikkerhed, hvilket må forventes at afspejles i uddannelsen. På baggrund af hvilken patientkontakt den studerende forventes at få efter endt uddannelse, blev uddannelserne inddelt i tre kategorier:

- 1. Primær patientkontakt.** Sundhedsuddannelser rettet mod daglig kontakt med patienter. Uddannelser herunder var f.eks. jordemoder, medicin, lægesekretær, paramediciner, psykologi og sygepleje.
- 2. Sekundær patientkontakt.** Sundhedsuddannelser der ikke primært beskæftiger sig med patienter, men varetager opgaver, der påvirker patienterne. Uddannelser herunder var f.eks. laborant, medicotekniker, sundhedsteknologi, radiografi og farmaci
- 3. Ledelse og administration.** Sundhedsuddannelser rettet mod ledelse, konsulentarbejde eller andet administrativt arbejde i sundhedsvæsenet. Uddannelser herunder var folkesundhedsvidenskab, sundhedsfaglig kandidatuddannelse, kliniske sygepleje og medicin med industriel specialisering.

PATIENTSIKKERHED BESKREVET I STUDIEORDNINGERNE

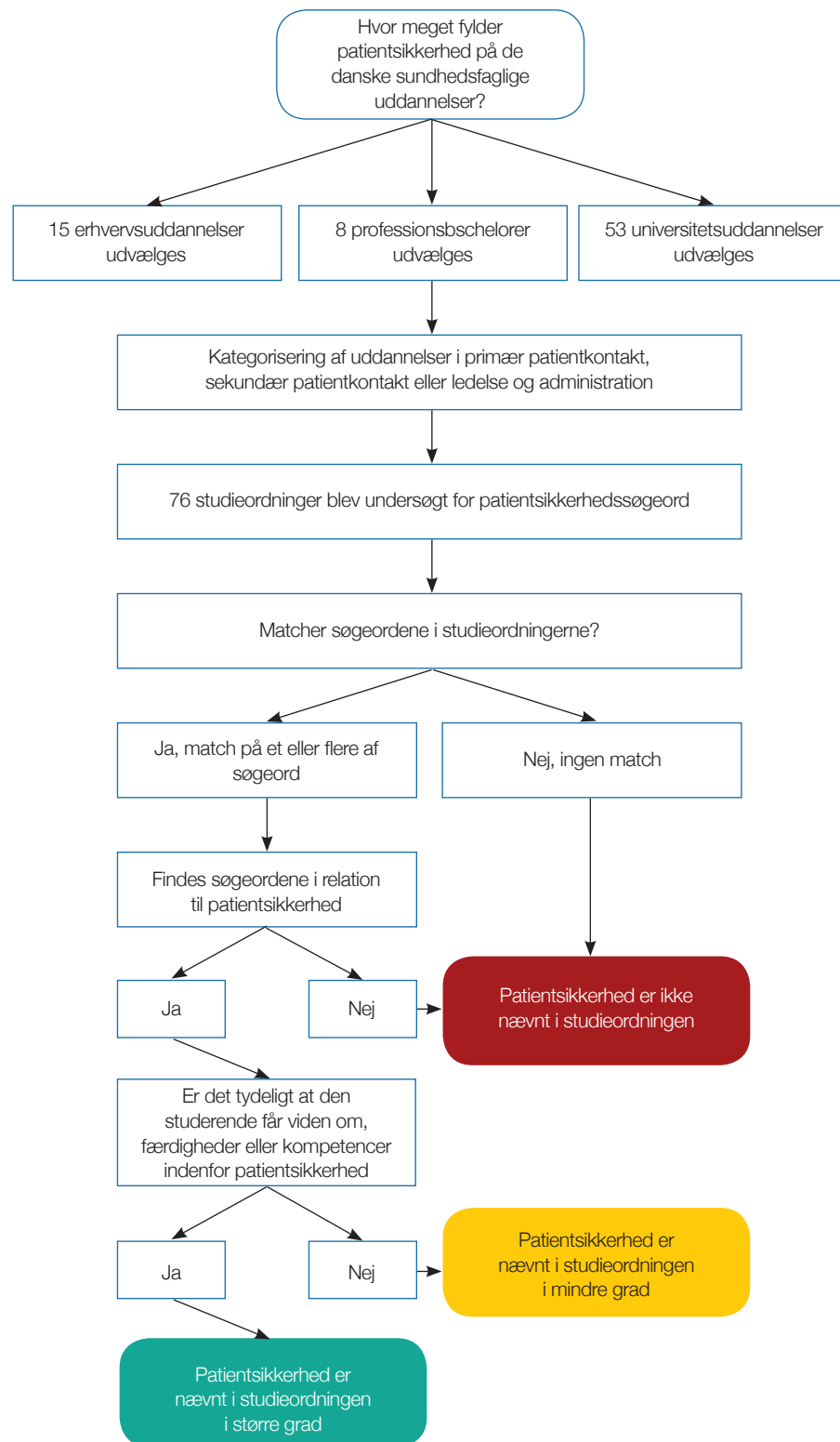
Alle 76 studieordninger blev gennemgået i forhold til specifikke søgeord som patientsikkerhed forbindes med. For studieordninger på engelsk blev anvendt engelske søgeord.

Søgeord relateret til patientsikkerhed
Fejl
Forbedrings(metode)
Forebygge
Kvalitets(sikring, -forbedring, -udvikling)
Patient(sikkerhed)
Risiko
Utilsigtede hændelser

Tabel 1: Begreber der forbindes med patientsikkerhed, som blev brugt til at undersøge studieordningernes indhold af patientsikkerhed.

Ved hjælp af en simpel søgning i dokumenterne, blev studieordningerne screenet for indhold af søgeordene, og ved match, blev søgeordene vurderet i den kontekst de indgik i i studieordningerne. Uddannelserne blev undervejs inddelt i tre kategorier:

- **Patientsikkerhed nævnes i studieordningen i højere grad.** Patientsikkerhed er uddybende beskrevet. Det er tydeligt at den studerende ifølge studieordningen får viden om, færdigheder og kompetencer i patientsikkerhed.
- **Patientsikkerhed nævnes i studieordningen i mindre grad.** Mindst et af søgeordene matchede og kunne findes i en kontekst, der kunne relateres til patientsikkerhed. Det er en indikation af at den studerende ifølge studieordningen får kendskab til patientsikkerhed.
- **Patientsikkerhed nævnes ikke i studieordningen.** Ingen af søgeordene matchede eller blev fundet i en kontekst, der kunne relateres til patientsikkerhed.

Figur 1: Flowchart over udvælgelse og kategorisering af uddannelserne studieordningers i forhold til deres beskrivelse af undervisning i patientsikkerhed.

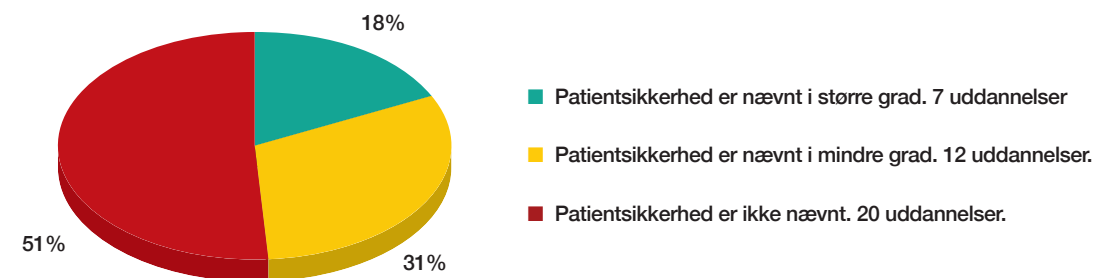
RESULTATER

I det følgende sammenlignes de danske sundhedsfaglige uddannelser i forhold til i hvilken grad patientsikkerhed er nævnt i uddannelsernes studieordninger. Uddannelserne er blevet inddelt i tre forskellige grupper alt efter graden af patientkontakt, som den studerende forventes at få efter endt uddannelse.

UDDANNELSER I PRIMÆR PATIENTKONTAKT

I alt blev 39 uddannelser kategoriseret som værende rettet mod stillinger med daglig kontakt til patienter. I under halvdelen af uddannelsernes studieordninger indgik der begreber, der kunne relateres til patientsikkerhed, og i syv af uddannelserne blev patientsikkerhed nævnt i højere grad. Ud af de syv uddannelser var seks professionsbachelor- eller erhvervsuddannelser.

Blandt de uddannelser, hvor der ikke blev fundet nogen match med søgeordene, var bl.a. de kortere uddannelser til redder, portør og tandplejer. På medicinuddannelsen var der ikke match på søgeordene for bacheloruddannelsen på Københavns Universitet (KU), Aarhus Universitet (AU), og Syddansk Universitet (SDU), hvorimod der var match i mindre grad på uddannelsernes kandidatoverbygning.

Figur 2: Fordeling af studieordningernes indhold af patientsikkerhed for uddannelser rettet mod primær patientkontakt (n=39) i grupperne "patientsikkerhed nævnt i højere grad, nævnt i mindre grad eller ikke nævnt".

Patientsikkerhed nævnt i højere grad	Patientsikkerhed nævnt i mindre grad	Patientsikkerhed ikke nævnt
SOSU-assistent	Ergoterapi	Redder
Ambulancebehandler	Fysioterapi	Ambulanceassistent
Lægeseekretær	Hospitalsteknisk assistent	Tandteknikerassistent
Sygeplejerske	Jordemoder	Portør
Farmakonom	Paramediciner	Medicin, bachelor (KU, AU, SDU)
Bioanalytiker	Medicin, kandidat (AU, KU, AAU, SDU)	Odontologi, bachelor (KU)
Medicin, bachelor (AAU)	Odontologi, bachelor (AU)	Odontologi, kandidat (KU)
	Odontologi, kandidat (AU)	Psykologi, bachelor (KU, AU, SDU, AAU)
	SOSU hjælper (EUD)	Psykologi, kandidat (AU, SDU, KU, AAU)
		Tandplejer
		Klinisk biomekanik, bachelor
		Klinisk biomekanik, kandidat

Tabel 2: Titel på uddannelserne i beskæftigelseskategorien primær patientkontakt inddelt efter graden af patientsikkerhed i studieordningerne.

En af de mest fyldestgørende beskrivelser af hvilke kompetencer den studerende forventes at have opnået efter endt uddannelse inden for patientsikkerhed var i studieordningen for bacheloruddannelsen i medicin, Aalborg Universitet (AAU).

Uddrag fra studieordning:

"Efter modulet skal den studerende have opnået følgende læringsniveauer:

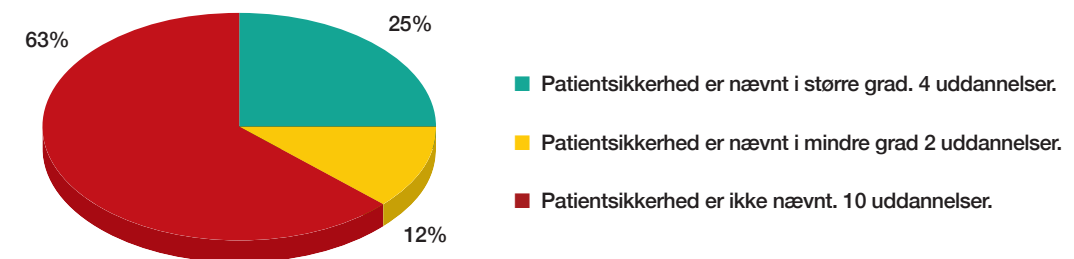
- Have viden om sundhedsstyrelsens og sundhedsministeriets rolle for kvalitetskontrol og kvalitetsforbedring i sundhedsvæsenet
- Have kendskab til principper for kvalitetssikring og patientsikkerhed"

(Bacheloruddannelse i medicin, AAU)

UDDANNELSER I SEKUNDÆR PATIENTKONTAKT

I alt blev 16 uddannelser kategoriseret som rettet mod stillinger, der ikke primært beskæftiger sig med patienter, men varetager opgaver, der påvirker patientforløbet. I

seks af uddannelserne var patientsikkerhed nævnt i uddannelsernes studieordninger, heraf fire i højere grad. I ti af uddannelsernes studieordninger forekom søgeordene relateret til patientsikkerhed slet ikke.

Figur 3: Fordeling af studieordningernes indhold af patientsikkerhed for uddannelser rettet mod sekundær patientkontakt (n=16) i grupperne "patientsikkerhed nævnt i højere grad, nævnt i mindre grad eller ikke nævnt".

Blandt de uddannelser, hvor der ikke blev fundet match med søgeordene, var alle tre niveauer af uddannelser repræsenteret. På uddannelsen til farmaceut fandt man patientsikkerhed nævnt i mindre grad på kandidatud-

dannelsen på KU. På de tre andre dele af farmaceutuddannelsen blev der ikke nævnt patientsikkerhed.

Patientsikkerhed nævnt i højere grad	Patientsikkerhed nævnt i mindre grad	Patientsikkerhed ikke nævnt
Operationstekniker	Ernæring og sundhed	Hospitalsserviceassistent
Medicotekniker	Farmaci, kandidat (KU)	Sundhedsservicesekretær
Radiograf		Laborant
Sundhedsteknologi, bachelor (AAU)		Farmaci, bachelor (KU, SDU)
		Medicin og teknologi, bachelor (DTU)
		Medicin og teknologi, kandidat (DTU)
		Sundhedsteknologi, AU
		Farmaci, kandidat (SDU)
		Sundhedsteknologi, kandidat (AAU)

Tabel 3: Titel på uddannelserne i beskæftigelseskategorien sekundær patientkontakt inddelt efter graden af patientsikkerhed i studieordningerne.

Den mest fyldestgørende beskrivelse af hvilke kompetencer den studerende skal have opnået efter endt

uddannelse inden for patientsikkerhed var i studieordningen for professionsbacheloruddannelsen i radiografi.

Uddrag fra studieordning:

”Efter modulet har den studerende:

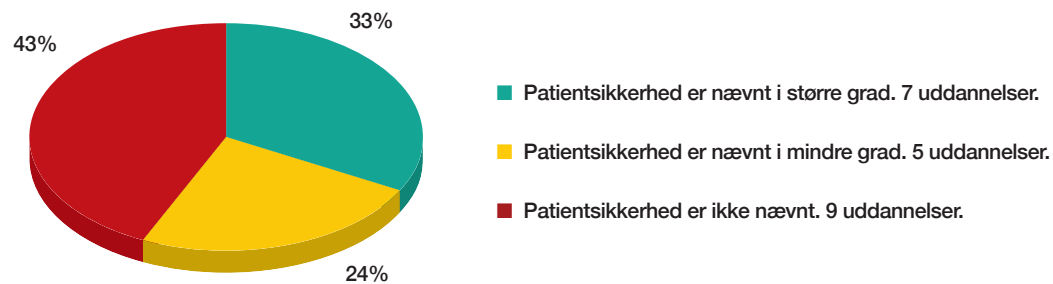
- viden om kvalitetssikring af menneskelige aspekter og teknologi i radiografisk praksis
- kvalifikationer til at identificere, begrunde og formidle kvalitetsudvikling i radiografisk praksis
- indsigt i juridiske og etiske perspektiver inden for kvalitetssikring og udviklingsarbejde”

(Professionsbachelor i radiografi)

UDDANNELSER I LEDELSE OG ADMINISTRATION

I alt blev 21 uddannelser kategoriseret rettet mod ledelse, konsulentarbejde eller andet administrativt arbejde

i sundhedsvæsenet. I over halvdelen af uddannelsernes studieordninger indgik ord, der kunne relateres til patientsikkerhed, heraf syv hvor patientsikkerhed blev nævnt i højere grad.

Figur 4: Fordeling af studieordningernes indhold af patientsikkerhed for uddannelser rettet mod ledelse og administration (n=21) i grupperne ”patientsikkerhed nævnt i højere grad, nævnt i mindre grad eller ikke nævnt”.

Generelt havde flere af uddannelserne, som blev kategoriseret som havende højere grad af patientsikkerhed, detaljerede beskrivelser af, hvad den studerende

forventes at have opnået af kompetencer efter endt uddannelse.

Patientsikkerhed nævnt i højere grad	Patientsikkerhed nævnt i mindre grad	Patientsikkerhed ikke nævnt
Ergoterapi, kandidat (SDU)	IT og sundhed, kandidat (KU)	Folkesundhedsvidenskab, bachelor (KU, AU, SDU)
Fysioterapi kandidatuddannelse (SDU)	Sundhedsfaglig kandidatuddannelse (AU)	Folkesundhedsvidenskab, kandidat (KU, AU, SDU, AAU)
Jordemodervidenskab (SDU)	Sundhedsfaglig kandidatuddannelse (SDU, KU)	IT og sundhed, bachelor (KU)
Klinisk videnskab og teknologi (AAU)	Sygepleje, kandidat (AU)	Sundhedsledelse og økonomi
Medicin med Industriel Specialisering, bachelor (AAU)	Medicine with industrial specialization, kandidat (AAU)	Klinisk sygepleje, kandidat (SDU)

Tabel 4: Titel på uddannelserne i beskæftigelseskategori ledelse og administration inddelt efter graden af patientsikkerhed i studieordningerne.

Uddannelserne i beskæftigelseskategori ledelse og administration havde de mest uddybende beskrivelser af patientsikkerhed i studieordningerne. Den mest

fyldstgørende beskrivelse i hele undersøgelsen var i studieordningen for kandidatuddannelsen i Medicin med Industriel Specialisering, AAU.

Uddrag fra studieordning:

“Knowledge:

- Demonstrate knowledge of healthcare law regulations on quality and safety, such as reporting adverse events.
- Demonstrate knowledge and overview of the methods used for quality development in health care, such as accreditation, indicator monitoring, auditing, event analysis and analysis of error sources, as well as knowledge of the efficacy of these methods according to the latest research in the field.
- Demonstrate understanding of selected models and theories on innovation and implementation, with particular focus on the difficulties in implementing new initiatives in the health care system.

Skills:

- Use the Model for Improvement for a specific issue in the health care system”

(Kandidatuddannelse i medicine with industrial specialisation, AAU)

SAMMENFATNING AF RESULTATER

Resultaterne i undersøgelsen peger på, at kun omkring halvdelen af de danske sundhedsfaglige uddannelser eksplicit indeholder undervisning i patientsikkerhed, og kun ca. en femtedel af uddannelserne indeholder undervisning i patientsikkerhed i højere grad. Både for uddannelser rettet mod primær patientkontakt, for uddannelser rettet mod indirekte patientkontakt og for uddannelser

rettet mod ledelse og administration, var der en betydelig andel af uddannelser, hvor studieordningen ikke indeholdt nogen indikation om, at de studerende bliver introduceret til emnet. Uddannelsesordningerne inden for ledelse og administration gav sammenlignet med de andre kategorier den mest fyldestgørende beskrivelse af, hvordan patientsikkerhed indgår som et element i uddannelsen.

DISKUSSION

En patient kommer direkte eller indirekte i kontakt med mange forskellige faggrupper i sit patientforløb, og det er derfor vigtigt, at alle medarbejdere i sundhedsvæsenet har en forståelse for betydningen af patientsikkerhed, og hvordan de er med til at bidrage til et sikkert patientforløb. Gennemgangen af studieordningerne for de danske sundhedsfaglige uddannelser viser, at der på en lang række uddannelser ikke eksplicit indgår undervisning i patientsikkerhed. Selv på flere uddannelser, hvor de studerende forventes at skulle have direkte patientkontakt, er der en mangelfuld beskrivelse af, hvordan undervisning i patientsikkerhed indgår som et obligatorisk element.

Det skal bemærkes, at denne undersøgelse kun berører, hvad der er beskrevet i uddannelsernes studieordninger. Som lovkrav skal en studieordning indeholde de færdigheder og kompetencer en studerende forventes at have opnået efter endt uddannelse. Resultaterne i rapporten giver således et indblik i, i hvilken grad uddannelserne vægter undervisning i patientsikkerhed i forhold til de kompetencer uddannelsen mener, at de studerende skal have opnået efter endt uddannelse. De studerende kan blive præsenteret for patientsikkerhed på uddannelsen, uden at det er beskrevet i studieordningen f.eks. gennem praktikforløb eller som et delelement i et kursusmodul. I sådanne tilfælde vil rapporten ikke være retvisende for, hvad uddannelsen reelt indeholder af undervisning i patientsikkerhed. Når det ikke eksplicit fremgår af studieordningen, er det dog uvist, hvad de studerende bliver præsenteret for, og hvad der forventes af dem.

Inden for kategorien ledelse og administration har selv de uddannelser, som nævner patientsikkerhed i mindre grad, en mere detaljeret beskrivelse af patientsikkerhed end uddannelser i kategorierne primær og sekundær patientkontakt. Uddannelserne inddrager undervisning i patientsikkerhed både som hele moduler og som et element der går igen i studieordningerne. Det er tankevækkende at disse uddannelser, med den mindste patientkontakt, har den mest omfattende beskrivelse af patientsikkerhed i studieordningerne.

Det kan diskuteres, hvordan undervisning i patientsikkerhed bør indgå på en uddannelse. Men vigtigst af alt bør det i en eller anden grad finde sted på de sundhedsfaglige uddannelser. For at matche nyuddannedes kompetencer med sundhedsvæsenets udfordringer, udviklede WHO i 2011 vejledningen ”Multi-professional Patient Safety Curriculum Guide” [4], som indeholder ideer og metoder til undervisning i patientsikkerhed på sundhedsfaglige uddannelser. Curriculum guiden er designet til at opbygge fundamental viden og færdigheder hos studerende, så de bedre er forberedt på de udfordringer, de kommer til at møde i praksis. Curriculum guiden indeholder undervisning i 11 forskellige emner inden for patientsikkerhed, som nemt kan integreres i sundhedsfaglige uddannelsers eksisterende curricula. Dette kunne være et sted at starte, for at øge implementering af patientsikkerhed på de danske sundhedsfaglige uddannelser.

KONKLUSION

Der er et manglende fokus på patientsikkerhed i over halvdelen af de danske sundhedsfaglige uddannelsers studieordninger. Det er således ikke tydeligt om og hvordan læger, sygeplejersker og andre centrale faggrupper i sundhedsvæsenet opnår kompetencer inden for patientsikkerhed i løbet af deres uddannelse.

REFERENCER

- [1] Retsinformation, Bekendtgørelse om bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne (uddannelsesbekendtgørelsen); 2013, <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=160853>
- [2] Retsinformation, Bekendtgørelse om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser; 2013, <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=160878>
- [3] Retsinformation, Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser, 2014, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=164802>
- [4] World Health Organization, WHO Patient Safety Curriculum Guide: Multi-professional Edition; 2011, http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789241501958_eng.pdf?ua=1

APPENDIX

BACHELORUDDANNELSER (22)

Aalborg Universitet

Medicin
Medicin med Industriel Spe.
Psykologi
Sundhedsteknologi

Aarhus Universitet

Folkesundhedsvidenskab
Medicin
Odontologi
Psykologi
Sundhedsteknologi
Tandplejer

Danmarks Tekniske Universitet

Medicin og teknologi

Københavns Universitet

Farmaci
Folkesundhedsvidenskab
It og sundhed
Medicin
Odontologi
Psykologi

Syddansk Universitet

Farmaci
Folkesundhedsvidenskab
Klinisk biomekanik
Medicin
Psykologi

KANDIDATUDDANNELSER (31)

Aalborg Universitet

Folkesundhedsvidenskab
Klinisk videnskab og teknologi
Medicin
Medicin with industrial spec.
Sundhedsteknologi
Psykologi

Aarhus Universitet

Folkesundhedsvidenskab
Medicin
Odontologi
Psykologi
Sundhedsfaglig kand.
Sygepleje

Danmarks Tekniske Universitet

Medicin og teknologi

Københavns Universitet

Farmaci
Folkesundhedsvidenskab
It og sundhed
Medicin
Odontologi
Psykologi
Sundhedsfaglig kand.

Syddansk Universitet

Ergoterapi
Fysioterapi
Klinisk biomekanik
Klinisk sygepleje
Farmaci
Folkesundhedsvidenskab
Medicin
Psykologi
Sundhedsledelse og Økonomi
Sundhedsfaglig kand.
Jordemodenvidenskab

PROFESSIONSUDDANNELSER (8)

Bioanalytiker
Ergoterapeut
Ernæring og Sundhed
Fysioterapeut
Jordemoder
Laborant
Radiograf
Sygeplejerske

ERHVERVSUDDANNELSER (15)

Ambulanceassistent
Ambulancebehandler
Farmakonom
Hospitalsservice assistent
Hospitalsteknisk assistent
Lægeseekretær
Medicotekniker
Operationstekniker
Paramediciner
Portør
Redder
Social- og sundhedsassistent
Social- og sundhedshjælper
Sundhedsserviceseekretær
Tandtekniker assistent